

Oponentský posudek na disertační práci

Kvalita života a životní spokojenost osob žijících s HIV/AIDS v České republice

Mgr. Olgy Urbánkové

Disertační práce je prohloubeným bádáním v oblasti, které se Olga Urbánková věnovala již v diplomové práci. V tomto případě se zaměřuje na podrobné prozkoumání kvality života a životní spokojenosti HIV pozitivních osob. Jak autorka zmiňuje, prošel vztah k HIV pozitivním lidem za 25 let známosti této choroby velkým vývojem od segregace a stigmatizace ke snaze po integraci těchto osob. Se snahou o integraci jde ruku v ruce snaha porozumět této skupině osob nejen medicínsky, ale i psychologicky. Autorčíným cílem bylo posoudit vliv choroby a léčení na pacientovu pohodu, spokojenost a fungování ve všech aspektech každodenního života. Jak autorka upozorňuje, není již díky aktivní antiretrovirové terapii prvořadým úkolem léčby prodloužení života HIV pozitivních osob, ale snaha o zkvalitnění jejich života a zvýšení osobní pohody.

Téměř dvousetstránková práce nejprve shrnuje známá fakta o nemoci HIV, která doplňuje informací o současné situaci ve světě i v ČR. Pak již svou pozornost přesunuje k psychologickým aspektům HIV positivity. Vyjmenování specifik této nemoci podtrhuje význam jejího psychologického zvládnutí, respektive adaptace na tuto chorobu. Postupné vyrovnávání se s touto chorobou a se všemi souvisejícími stresory (zdravotními, psychickými i sociálními) komplexně zasahuje do života pacientů, jejich hodnot, práce, vztahů. Současně však psychika zpětně působí na chorobu, nejen dodržováním léčebného režimu, ale i svou schopností ovlivnit imunitu samu. Proto je výzkum

tohoto typu žádoucí, tím spíše, že podobný výzkum byl v ČR realizován jen jednou.

Prvním z metodologických problémů, se kterými se musela autorka vyrovnat, byla víceznačnost pojmů pohoda, spokojenost a kvalita života, která přiměla autorku k porovnání různých definic a způsobů zacházení s těmito pojmy, aby při znalosti jiných alternativ dospěla ke zdůvodněné operacionalizaci těchto pojmů, kterou zvolila pro svou práci. Kromě dotazníku životní spokojenosti, škály na měření dosahování životních cílů a hodnot a existenciální škály se snaží podchytit některé aspekty i rozhovorem. Výzkumný soubor tvoří 118 HIV pozitivních, což vzhledem k počtu nemocných osob v České republice, který přesahuje 1000 případů představuje dostatečně veliký soubor pacientů. Tento soubor porovnává se skupinou kontrolní (135 osob).

Zaujala mne věta „Někteří respondenti se vzdali práva na anonymitu a žádali o vyhodnocení dotazníků a sdělení osobních výsledků“ na str. 112. Chtěl jsem v této spojitosti pouze upozornit na fakt, že je možné respondentům nabídnout výsledky i takovým způsobem, který anonymitu nenarušuje (výsledky může anonymizovat výzkumník, ale i respondent tím, že přidělí jenom jemu známý kód). Na straně 120 píše autorka, že byl výběr kontrolního vzorku prováděn stratifikovaně a byl doplněn příležitostně. Z kontextu se domnívám, že šlo o výběr kvótní, který se snažil naplnit podobné rozdělení demografických faktorů, které bylo v experimentálním vzorku. Stratifikovaný výběr by totiž předpokládal, že je k dispozici populační opora výběru (seznam všech jednotek). Je vždy otázkou, zda srovnávací vzorek budovat tak, aby byl co nejpodobnější populaci, anebo experimentálnímu vzorku. Experimentální vzorek se liší od populace v řadě demografických ukazatelů a je otázkou, zda tyto ukazatele máme brát v potaz jako součást reálného obrazu nemoci (to by

odpovídalo populační reprezentativitě), anebo se je máme pokusit odečíst, abychom se více propracovali k působení samotné nemoci. Zajímala by mne úvaha autorky na toto téma, proč se nakonec rozhodla pro (spíše) druhou cestu a zda ji napadly ještě nějaké další demografické charakteristiky souboru nemocných, které mohou výsledky ovlivnit.

Jak se ukázalo, právě dotazník SEIQoL poskytoval statisticky významně odlišné výsledky u HIV pozitivních a kontrolního vzorku. Ukázalo se – podobně jako je tomu v zahraničních studiích, že je důležitým faktorem ovlivňujícím kvalitu života zaměstnanost lidí. Z toho mimo jiné vyplývá doporučení, podporovat u HIV pozitivních osob zaměstnanost. Samozřejmě, že je vždy otázkou, jakou kauzalitou vysvětlit korelaci, protože souvislost mezi zaměstnancostí a kvalitou života může mít různou podobu (do jisté míry by bylo možné najít inspiraci pro toto vysvětlení podrobným rozbořením jednotlivých případů, kde byla zaznamenána změna v zaměstnanosti). I zde by mne zajímala úvaha autorky na toto téma.

Práce má jenom občasné drobné formální nedostatky (například graf na straně 9 přesahující stranu, anebo nejednotné počty nemocných HIV k témuž datu – viz str.16, str. 49 apod.). Jinak je velmi kvalitní, design výzkumu dobře připravený, statistická analýza, diskuse i závěry jednoznačně splňují požadavky kvalitního empirického výzkumu.

Konstatuji, že disertační práce jako celek splňuje požadavky kladené na úspěšné disertační práce, a doporučuji ji tedy k obhajobě.

MUDr. Mgr. Radvan Bahbouh, PhD.

Katedra psychologie FF UK